

Effectief

Bijbel lezen

2. Testamenten, Profetie en Voorafschaduwing

Twee Testamenten

De Bijbel bestaat uit een Oude en een Nieuwe Testament. Maar om te begrijpen waarom dit onderscheid gemaakt wordt, moeten we eerst begrijpen waarom de delen een 'Testament' genoemd worden. Toen vóór het begin van onze jaartelling het Oude Testament in het Grieks werd vertaald (de zogenoemde Septuaginta) hebben de vertalers besloten om het Hebreeuwse woord *berith* (verbond) niet te vertalen met het gebruikelijke *sunthèkè* maar met *diathèkè*. Ook wanneer u geen Grieks kent is duidelijk dat dit verwante woorden zijn. Het voorvoegsel *sun* betekent 'samen' en we komen het in het Nieuwe Testament vaak tegen in woorden als 'medeweten', 'medegevangene', 'medewerker'. Het woord *sunthèkè* betekent dan ook een overeenkomst of afspraak, iets waar je het samen over eens wordt. Maar wanneer je aan het verbond denkt dat God met Zijn volk sloot, dan is dat niet een serie bepalingen die samen werden overeengekomen, maar een door God eenzijdig opgestelde set bepalingen met als enige keuze aanvaarden of verwerpen. Omdat erfopvolging in Israëel in de Wet geregeld was, was er geen reden om een testament te hebben. Het Griekse woord was dus voor de vertalers van het Hebreeuws 'beschikbaar' om weer te geven dat het een door één partij opgesteld verbond was. Dat is ook zo bij een testament: ook daarover kan niet onderhandeld worden. Dat is ook de Nederlandse betekenis van testament, een laatste wilsbeschikking. Iemand bepaalt wat er gebeurt na zijn dood met zijn bezittingen. Als je in een testament genoemd wordt is de keuze enkel aanvaarden of niet aanvaarden.

De schrijvers in het Nieuwe Testament hebben dit woordgebruik van de Septuaginta overgenomen. Alle moderne vertalingen geven het woord bijna altijd weer met 'verbond', maar er zijn een paar plaatsen waar het woord toch met 'testament' weergegeven wordt. En dat kan soms een verkeerde indruk geven. Het moet duidelijk zijn dat het niets te maken heeft met het sterven van degene die het verbond opstelt. In de HSV wordt bij het Avondmaal het woord 'testament' gebruikt, waar Jezus zegt: "Dit is Mijn bloed, het bloed van het nieu-

we testament, dat voor velen vergoten wordt" (bijvoorbeeld Mar 14:24 HSV). Maar hier maakt Jezus duidelijk een toespeling op de verbondssluiting met Mozes in de Sinai. Het volk verklaart daar de voorwaarden van het verbond te accepteren, en we lezen:

Hij [Mozes] nam het boek van het verbond en las dit ten aanhoren van het volk voor. En zij zeiden: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en Hem gehoorzamen. Toen nam Mozes het bloed, sprenkelde het op het volk en zei: Zie, dit is het bloed van het verbond dat de HEERE met u gesloten heeft op grond van al die woorden. (Ex 24:7-8 HSV)

Het volk gaat akkoord met de voorwaarden, en op basis daarvan wordt het verbond met bloed bekrachtigd. De NBV vertaalt dit vers ook met "Met dit bloed, wordt het verbond bekrachtigd". De weerklank (zoals besproken in de vorige aflevering) met de woorden van Jezus is herkenbaar. Tegelijk is het duidelijk dat 'verbond' mogelijk een betere vertaling was geweest dan 'testament'. Dit vers helpt ons ook om een tweede geval te begrijpen, waar alle vertalingen het woord 'testament' gebruiken:

Zo is Hij [Jezus] dan bemiddelaar van een nieuw verbond [HSV: testament]; Hij is immers gestorven om ons te verlossen van de overtredingen tegen het eerste verbond. Nu kunnen allen die geroepen zijn het beloofde eeuwige erfdeel ontvangen. Bij een testament is het noodzakelijk dat de dood van de erflater wordt vastgesteld. Een testament is immers pas geldig na overlijden, het heeft geen rechtskracht wanneer de erflater nog leeft. Daarom is ook het eerste verbond niet zonder bloed ingewijd. (Heb 9:15-17)

In deze vertaling wordt zowel het woord 'verbond' als het woord 'testament' gebruikt als vertaling van *diathèkè*. In eerste instantie lijkt dit wel over een testament te gaan in onze betekenis van het woord, omdat er gesproken wordt over een erflater. Maar het gebruikte woord betekent een verbinder. Als we weer kijken naar het voorbeeld van het verbond in Exodus, waar de schrijver van deze brief duidelijk aan denkt, dan zien we het voorlezen van de bepalingen, en dan het daarmee akkoord gaan door het volk. Maar daarna worden er geen handtekeningen gezet of iets dergelijks, maar wordt het door een offerritueel bekrachtigd. En het volk wordt besprenkeld met het bloed van het offer. Tot dat moment is het verbond nog niet van kracht. Deze verzen in Hebreeën moeten dan ook als volgt worden gelezen:

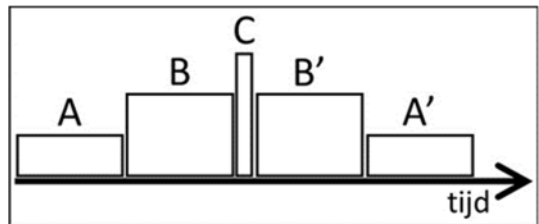
Bij een verbond is het noodzakelijk dat de dood van het verbondsoffer wordt vastgesteld. Een verbond is immers pas geldig na het slachten, het heeft geen rechtskracht wanneer het verbondsoffer nog leeft. Daarom is ook het eerste verbond niet zonder bloed ingewijd. (Heb 9:15-17)

De enige andere plaats waar sommige vertalingen (NBG₅₁ en NBV₂₁) het woord 'testament' gebruiken is in de brief aan de Galaten (3:15,17). Paulus spreekt daar over Abraham, en het verbond dat God met hem sloot. En daarover lezen we in Genesis 15, waar ook een offerritueel het verbond tussen God en Abraham bekrachtigde. Kortom, we kunnen in alle gevallen beter spreken van een verbond dan van een testament, maar voor de twee delen van de Schrift, het Oude en Nieuwe Testament is die benaming in het dagelijks spraakgebruik stevig verankerd.

Toch is hiermee de vraag waarom er twee testaments zijn nog niet volledig beantwoord. Ze zijn gebaseerd op twee verschillende verbonden en dus ook twee verschillende sets bepalingen. Het oude verbond was gebaseerd op het gehoorzamen van Gods in de Sinäi gegeven geboden. Het nieuwe is gebaseerd op rechtvaardiging door geloof. De verbonden die God sluit bestaan uiteraard niet uitsluitend uit bepalingen voor mensen, wat ze moeten doen of nalaten, maar ook een belofte wat God zal doen. Soms wordt gesuggereerd dat de God van het Oude Testament een andere is dan Die van het Nieuwe. Hij zou zich anders voordoen. Wie echter de Schrift beter kent beseft dat dit geen Bijbels idee is.

Het onderscheid tussen Oude en Nieuwe Testament is een menselijke keuze. Beide delen zijn samen nodig om Gods plan te begrijpen. Het lezen van alleen het Nieuwe Testament is net zo onlogisch als alleen de laatste hoofdstukken van een boek lezen. Veel van wat gezegd wordt zal niet begrijpelijk zijn, en dus ook tot verkeerde conclusies leiden. Maar tegelijkertijd is het geen onlogische splitsing. De grondtalen van de beide testaments zijn anders. Er is een periode van 400 jaar tussen het leven van de laatste schrijver in het Oude Testament en de gebeurtenissen die we in de Evangelien lezen. En beide delen beschrijven andere fasen van Gods plan met de wereld, hoewel in beide delen er aan andere fasen gerefereerd wordt.

Om de fasen overzichtelijk weer te geven helpt misschien een schets. We zien dat deze fasen een *chiastische structuur* (een kruispatroon, zoals de letter X) vormen, een vorm die we heel veel in de Schrift tegenkomen, maar wat het ongeoefende oog minder snel opvalt. Het begint met de schepping, en eindigt met wat Paulus noemt de tijd wanneer "God alles in allen zal zijn" (1 Kor 15:28).

- In periode A werkt God rechtstreeks met de hele wereldbevolking. Dit beschrijft de situatie die we in Genesis tegenkomen, met ook de zondvloed en de taalverwarring.

- In periode B kiest God één volk uit, Israël, en werkt Hij door hen. “Want u bent een volk dat aan de HEER, uw God, is gewijd. U bent door Hem uitgekozen om, anders dan alle andere volken op aarde, zijn kostbaar bezit te zijn” (Deut 7:6). Zij zijn ook Zijn getuigen op aarde.
- C is het centrale gedeelte van Gods verlossingsplan, met de geboorte van Zijn Zoon, en het verlossingswerk dat Hij volbrengt.
- In periode B' werkt God weer door één volk, gekozen uit alle naties van de wereld. “U bent een uitverkoren geslacht ... een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijke licht. Eens was u geen volk, nu bent u Gods volk; eens werd u ontferming onthouden, nu ontvangt u Gods ontferming” (1 Pet 2:9-10). Zij zijn ook Zijn getuigen op aarde.
- In periode A' werkt God weer met de gehele wereldbevolking, door Zijn Zoon als wereldkoning, bijgestaan door de heiligen. Deze periode wordt ook beschreven als het Koninkrijk van God en het Duizendjarige Rijk.

Tegelijkertijd laat de Schrift zien dat God Zich in deze fasen openbaart met verschillende namen of titels, die verwijzen naar Zijn karaktereigenschappen. In periode A openbaart Hij zich als *El Shaddai*, God de Almachtige (zie Exodus 6:3). In periode B openbaart God zich met Zijn verbondsnaam JHWH (weergegeven in Bijbels met kleine hoofdletters HEER, HERE OF HEERE). En in periode B' openbaart God zich als Vader.

Het is ook duidelijk uit de Schrift dat Gods plan van tevoren opgezet was, en geen willekeurige opvolging van gebeurtenissen is. In het Nieuwe Testament zien we dat de komst van Jezus en ook zijn wederkomst met het Koninkrijk al “sinds de grondvesting van de wereld” vaststond. Vele profetieën in het Oude Testament wijzen vooruit naar komende fasen. En met dit woord ‘profetie’ kom ik meteen bij het tweede onderwerp in deze aflevering.

De rol van profetie

Een behoorlijk deel van het Oude Testament bestaat uit boeken van mensen die ‘profeten’ genoemd worden, hoewel er maar vijf van hen als profeet worden beschreven. In het Nederlands is het woord ‘profetie’ een voorspellende uitspraak over gebeurtenissen in de toekomst’ gaan betekenen. Maar die omschrijving is niet helemaal terecht. Het woord ‘profetie’ is afgeleid van een Grieks woord dat ‘voor iemand anders spreken’ betekent, en dat is een veel betere definitie. In de Bijbel is een profeet meestal iemand die namens God spreekt, of, bij de valse profeten, iemand die zegt namens God te spreken. Het voorbeeld van Mozes en Aäron is misschien verhelderend. Mozes voelde zich niet in staat om goed uit zijn woorden te komen, en daarom benoemde God zijn broer Aäron als zijn

woordvoerder. We lezen daarover: "Maar de HEER zei: 'Ik zal ervoor zorgen dat jij als een god voor de farao staat, en je broer Aäron zal je profeet zijn'" (Ex 7:1).

De Bijbel geeft vaak aan dat God door Zijn woord werkt. "Door het woord van de HEER is de hemel gemaakt" (Ps 33:6). Vooral het Oude Testament gebruikt veel personificatie (iets wordt beschreven als persoon om er bepaalde kenmerken aan te kunnen verbinden). Een voorbeeld daarvan is 'wijsheid' die als vrouw beschreven wordt: "Wijsheid roept in de straten, over de pleinen klinkt haar stem" (Spr 1:20). Bepaalde kenmerken kunnen dan aan een abstract begrip als 'wijsheid' gekoppeld worden. Een ander voorbeeld van personificatie is Gods woord. God stuurt Zijn woord (als beeld) op pad met een bepaalde opdracht. "Dit geldt ook voor het woord dat voortkomt uit Mijn mond: het keert niet vruchteloos naar Mij terug, niet zonder eerst te doen wat Ik wil en te volbrengen wat Ik gebied" (Jes 55:11). We zien ook regelmatig de uitdrukking "het woord van de HEER kwam tot ..." waarbij de naam van een mens genoemd wordt. Gods woord wordt in het beeld op pad gestuurd naar een profeet, en het is de taak van die profeet om dat woord bekend te maken. De NBV21 vertaalt dit als "De HEER richtte zich tot", mogelijk in de veronderstelling dat mensen het beeld niet begrijpen. Andere moderne vertalingen geven dit weer als "De HEER zei", en daarmee is het beeld volledig verloren gegaan. In het Hebreeuws kun je best zeggen "God zei", zoals we bijvoorbeeld zien in Genesis 1, maar de Schrift doet dat bewust niet in een aantal gevallen waarbij God Zijn woord stuurt om door een profeet verkondigd te worden. En daarmee profeteert iemand, hij of zij 'spreekt voor God'. Dat gaat vaak niet over de toekomst, maar wordt gegeven als waarschuwing om een bepaald gedrag of houding van het gehoor ten goede te veranderen. Het is dus vaak verkondigen en niet voorzegggen. Een duidelijk voorbeeld is Jona, die de verwoesting van Ninevé aankondigt tenzij ze zich bekeren, en Gods woord heeft (tijdelijk) resultaat, tegen het zere been van Jona. De stad wordt niet gelijk vernietigd.

Natuurlijk was het gemakkelijk voor iemand te zeggen dat hij namens God sprak, en daarom was er een eenvoudige toets die het volk gegeven werd. Ze konden vragen om een voorzeggging die niet voor de hand lag en op korte termijn uit zou komen. "Misschien vraagt u zich af: Hoe weten we dat een profetie niet van de HEER komt? Dit is het antwoord: als een profeet zegt te spreken in de naam van de HEER, maar zijn woorden komen niet uit en er gebeurt niets, dan is dat geen profetie van de HEER geweest" (Deut 18:21,22). Als het wel uitkwam, dan moest het volk naar alle woorden van de profeet luisteren, tenzij hij hen weg zou leiden van God door afgoden aan te bevelen. In dat geval moest de profeet ter dood gebracht worden.

De mens wil graag weten wat er gaat gebeuren — vandaar ook het grote aantal horoscopen. En het is waar dat ook in profetieën soms de toekomst voorzeggd wordt. Maar dat doet God niet om menselijke nieuwsgierigheid te bevredigen. Voordat Israël het beloofde land binnenging kreeg het te horen (Deut 18:14):

Ook al luisteren de volken in het land dat u in bezit zult nemen wel naar toekomstvoorspellers en waarzeggers, ú heeft de HEER, uw God, dat verboden.

Profetie zien als een soort geoorloofde toekomstvoorspelling kan dus nooit Gods bedoeling zijn.

We zagen al één reden om een toekomstige gebeurtenis te voorzegggen, en dat was als bewijs dat de profeet namens God sprak. Maar er is ook een tweede reden, en dat is een bewijs dat we Gods woord kunnen geloven; niet als iets vaags, maar als iets wat compleet betrouwbaar is. Jezus zegt in de bovenzaal iets soortgelijks tegen zijn discipelen:

Ik zeg het jullie nu al, voor het gaat gebeuren; wanneer het dan gebeurt, zullen jullie geloven dat ik het ben. (Joh 13:19)

Ik vertel jullie dit nu, voordat het gebeurt, zodat jullie het geloven wanneer het zover is. (Joh 14:29)

In de vorige aflevering van dit tijdschrift hebben we ook gekeken naar het voorbeeld van wat voorzeggd was over wat er met de Joden zou gebeuren, als krachtig bewijs dat de Bijbel werkelijk het woord van God is.

Tegelijkertijd is veel profetie in dichtertelijke taal geschreven, en daardoor niet altijd gemakkelijk om te begrijpen. Ook lijkt veel zodanig beschreven te zijn dat pas achteraf vastgesteld kan worden dat iets is uitgekomen. De grote lijnen van Gods plan zijn wel helder, maar niet de details of precieze tijd. De vele pogingen om in detail te voorspellen wat er zal gebeuren bij de wederkomst van Jezus laten zien dat een 'spoorboekje' van de gebeurtenissen niet is op te stellen.

Hoe moeten we dan wel omgaan met de profetische boeken die we in de Schrift tegenkomen? Ik stel voor om de volgende stappen te doorlopen:

- Zoek de historische achtergrond van de tijd van de profeet. Soms staat aan het begin van het boek een verwijzing naar de koningen die toen regeerden. Zoek in Koningen en Kronieken naar de toestand in het land op dat moment, en stel daarbij vast in welke omstandigheden het volk verkeert. Als in het boek geen aanduiding staat wanneer hij leefde dan kunt u eventueel een Bijbelencyclopedie raadplegen. Let daarbij wel op dat moderne theologen regelmatig iemand in een later tijd willen plaatsen omdat ze niet aannemen dat het woord geïnspireerd is waardoor de profeet niet kon voorzegggen wat nog niet gebeurd was. U kunt eventueel ook op onze website kijken: broedersinchristus.nl/Inhoud-van-de-Bijbel.

- Lees dan de tekst in de profetie door en kijk of het past in de toestand van dat moment, dus bepaal ook het verband. Probeer ook de letterlijke betekenis vast te stellen (het is vaak in dichterlijke termen vastgelegd).
- Kijk naar wie of naar wat de tekst precies verwijst.
- Probeer vast te stellen wat het doel is van de boodschap. Waarom krijgt de profeet deze boodschap?
- Maak wel een onderscheid tussen directe en symbolische voorzeggingen. Het taalgebruik zal meestal daar duidelijk op wijzen. Uitdrukkingen zoals "bergen smelten" wijzen op een symbolisch betekenis.
- Als er sprake is van beeldspraak, dan moet dat wel voor de oorspronkelijke hoorders zinvol zijn geweest. Een uitleg die uitgaat van een betekenis die veel later pas bekend werd, is waarschijnlijk niet de juiste.

Een bijzondere fenomeen bij profetieën, waar het voorzeggingen betreft, is dat sommige meerdere keren vervuld blijken te worden. Dat is er echter bij het lezen niet uit te halen, tenzij het al gebeurd is en we er dus op terug kunnen kijken. De discipelen vragen aan Jezus "Waarom zeggen de schriftgeleerden dat Elia eerst moet komen?" (Mat 17:10). De schriftgeleerden hadden dit duidelijk begrepen uit woorden van een profeet. En het antwoord van Jezus is "Elia komt inderdaad en herstelt alles. En Ik zeg jullie dit: Elia is al gekomen, maar in plaats van hem te erkennen hebben ze met hem gedaan wat ze wilden ... Toen begrepen de leerlingen dat Hij op Johannes de Doper doelde" (vzn 11-13). Tot dan had niemand bemerkt dat Johannes de vervulling van deze profetie was. De mening in onze tijd dat de oorspronkelijke profetie tweemaal vervuld zal worden en Elia weer zal komen vóór de wederkomst van Jezus wordt vaker gehoord. En tegelijk is dit speculatie, we weten het niet. Pas als het zou gebeuren is er een tweede vervulling. Ook hier gelden de woorden van Jezus om iets te herkennen als het gebeurt. Dat is al moeilijk genoeg zoals we in dit voorbeeld zien. Het vooraf proberen te voorspellen voegt niets toe aan ons begrip van de Schrift.

Tot slot nog één opmerking over profetie, waar een mens 'voor God spreekt'. Het komt ook voor dat iemand opdracht krijgt een toneelspel op te voeren. Dit zien we onder meer bij Ezechiël. Dit zijn meestal de stukken die gemakkelijker te volgen zijn, omdat we een beeld beter herkennen dan poëtische taal en omdat er vaak uitleg bij staat waarom hij dit doet.

Voorafschaduwingen

Iets wat enigszins lijkt op profetie zijn voorafschaduwingen. Hier is wat iemand meemaakt iets dat ook vooruit wijst naar een toekomstige gebeurtenis. Deze zijn pas te herkennen als de toekomstige gebeurtenis ook werkelijkheid wordt, of elders duidelijk beschreven wordt. Er zijn ook hier twee soorten, de ene zien

we regelmatig in de Psalmen. David beschrijft bijvoorbeeld zijn gevoelens of iets dat hem overkomt, en deze verzen zijn ook van toepassing op Jezus. De woorden van David over het verraad door Achitofel in Psalm 41 worden toegepast op het verraad van Judas. Het andere zijn de gebeurtenissen in het leven van mensen. Als voorbeeld zien we het leven van Jozef en de vergelijking met het leven van Jezus. We zien de geliefde zoon van zijn vader, en die daarom ook gehaat werd door zijn broers. Hij werd verkocht voor de prijs van een slaaf. God leidde dit omdat Hij uiteindelijk zijn broers wilde behouden. En in een tweede fase van zijn leven werd hij verhoogd uit de gevangenis (een beeld van de dood) om verheven te worden tot onderkoning, met slechts de farao boven hem, terwijl het bestuur van het land volledig aan hem werd gegeven. Deze beschrijving is hier uiteraard summier maar is een goed voorbeeld van een voorafschaduwing.

Tips bij het lezen

Deze aflevering van 'Effectief Bijbel lezen' wil ik afsluiten met een aantal tips voor het lezen van de Schrift die ik zelf ook behulpzaam vind. Het grondprincipe is dat het lezen vooral regelmatig zou moeten zijn, en dan ook uit beide Testamenten. Zoals we regelmatig eten om voldoende energie te hebben, zo is ook een dagelijks dieet van Gods Woord eigenlijk onmisbaar voor het geestelijk leven. Mogelijk hoort of leest u vaker iets over de Bijbel. Het is een zeer goede gewoonte om dat niet voor kennisgeving aan te nemen, maar werkelijk een genoemd citaat op te zoeken of een bewering na te kijken in de Bijbel. Daarom zetten de schrijvers in dit tijdschrift er steeds bij waar het staat. We hebben het voorbeeld van mensen in Berea die als positief voorbeeld neergezet worden: "De Joden in Berea waren welwillender dan die in Tessalonica, want ze luisterden vol belangstelling naar hun verkondiging en bestudeerden dagelijks de Schriften om te zien of het inderdaad waar was wat er werd gezegd" (Hand 17:11). Het ging er niet alleen maar om dat ze luisterden, maar vooral dat ze beweringen controleerden aan de hand van de Schrift.

Wat u in de Bijbel leest zal niet altijd meteen duidelijk zijn. Soms helpt het om dezelfde woorden in meerdere vertalingen te bekijken. En soms blijven er vragen open die mogelijk in een ander deel van de Schrift beantwoord worden. Blijf daarbij geduldig, en concentreer u op wat u geleerd heeft uit wat u las, en niet alleen maar op wat u (nog) niet begreep. Alleen op dat laatste letten werkt ontmoedigend. Het hardop lezen helpt ook om woorden beter op te nemen. Dat kan gemakkelijk wanneer u alleen woont, maar ook samen als gezin lezen maakt hardop lezen gemakkelijker. Probeer daarbij ook weerklanken te herkennen ('waar heb ik dat eerder gelezen/gehoord?') en eventueel ook de in die vertaling aangegeven verwijzingen op te zoeken. Op een aantal van deze punten kom ik in latere afleveringen nog terug.